

KINO

Dedek Mraz - tako in drugače na filmskem platnu

Ko pišemo te vrstice, smo komaj dobro vstopili v edini pravi zimski mesec — december. Z našim korakom pa se je na njegovem pragu ustavil tudi DEDEK MRIZ in tako lahko brž preskočimo na kinematografski spored, ki ga z vsem dolžnim razkošjem ponuja za preskok v novo leto OTROŠKI KINO MOJCA. Najprej in predvsem: tako kot sleherni leto, se bo tudi tokrat Mojčina dvorana pokazala našim malčkom v pravi podobi prednovoletnega praznovanja. Pod platnom zelen »gozdček«, pa drobne živalice od zajčka do srnice, pa ježka in veвериčke. Zraven kajpada sodijo tudi pisano okrašene sani, pa lučke, pa svetleči okraski — prava paša za oči skratka. Nismo pa pozabili tudi na filmsko platno: pred očmi naših najmlajših (in najmanjših) se bodo zvrstile podobe iz pravljic in bajk, pa norčavi liki številnih risank — otroci se bodo srečali s SNEGULČICO IN SEDMIMI PALČKI, pozdravili bodo PEPELKO, se poigrali s TOMOM IN JERRYJEM, občudovali pogumnega ROBINA HOODA, se poigrali z ANICO IN ANDREJKOM ter njunimi oživelimi igračkami, ne nazadnje pa spoznali nove junake v novih — tokrat za spremembo sovjetskih — risankah, imenovanih »LE POČAKAJ, ZAJEC!«. Glavni osebi teh risank sta — kot rečeno — nežno boječi Zajček in navidez okrutni, toda tebensko-nerodni Volk, ki kot mačka miško (v znanih ameriških risankah!) preganja nesrečnega Zajca. No, sicer pa — vsi malčki Šiske in daljnje okolice! — boste videli. Toliko torej o pripravi in obetih za letošnjega DEDKA MRIZA.

Čakajo ga — po svoje, kajpada! — tudi starejši otroci med 25 in 100 letom, in sicer v KINU ŠISKA. Za slovitim »striparskim« filmom FLASH GORDON, ki smo ga že napovedali, je na vrsti ameriška pustolovska detektivka (kakšna žanrska opredelitev, kaj?) USODNA SFINGA režiserja Franklina Schaffnerja z Lesley-Anne Down in Frankom Langello v glavnih vlogah. Zgodba je postavljena med katakombe in izkopenine iz faraonskih časov v Egiptu. 36 CELIC SHAO-LINA pa je naslov hongkonškega filma, ki se — seveda! — ukvarja s karatejem in podobnimi veščinami. In še ameriški akcijski film: NINJA PRIHAJA, ki bo menda zaključil pustolovsko serijo letošnjih filmov v KINU ŠISKA.

Kinematografi želijo vsem zvestim bralcem JAVNE TRIBUNE — srečno v 1983!

tribuna 22

Franc Kržišnik-Ris o spominih in življenju

Po Risovih sledih

V jesenskem mraku prve dni novembra 1944 pred Laknarjevo zidnico se je Francu Kržišniku-Risu pripetilo nekaj lepega. Proslavljeni komandant slovenskih partizanov Franc Rozman-Stane mu je pripel red hrabrosti. Samo nekaj dni kasneje je Ris trdo stiskal zobe in krotil solze na pogrebu velikega komandanta.

• »Tako je življenje. In v vojni mora človek otrdeti. Meni je bilo vedno žal vsakega padlega borca, tovariša, samo, kolikokrat bi se potem moral zjokati...«

• Zibel je Francu stekla, kot pravimo, 4. oktobra 1924 v Uncu pri Rakeku. V bajtarski družini je bilo 5 otrok. Oče, gozdni delavec, je vseskozi s težavo preživel dokaj številno družino in tudi otroci so se kmalu morali ozirati po delu:

• »Vendar je bilo tudi za delo težko. Kolikokrat sem bil priča podkupovanju. Ljudje so nosili šunke in druge kmečke dobrrote, da so, denimo, vsaj krampali lahko na železnici. Vsakogar si moral nazivati z gospodom in skoraj ni bilo nobene perspektive za bodočnost.«

• Toda tamkaj je bilo takrat obmejno območje in ljudje so si nekoliko pomagali tudi s prenašanjem moke, jajc, masla, loja in zobotrebecev v Italijo. Nazaj pa so skrivoma tvorili riž. Včasih so tja nosili tudi kavo, dandanašnji je obratno. Franc Kržišnik je imel priložnost videti generala Majstra, ki je tistikrat živel na Uncu. Malim fantičkom je zatrjeval prek ograje svojega vrta:

• »Veste, otroci, to ni prava meja. Korotan, Piava, morje, do tja mi sežemo.«

• Te besede in pesem »Buči, buči morje adrijsko« so se mlademu Francu zasidrale v srcu. Postal je član Sokola in čutil sovražstvo župnika, ki je postrani gledal vse, kar je bilo naprednega. Na Rakeku je France pri 16 letih že nakladal vagone, polne domačega lesa, namenjenega v Švico. Pri sedemnajstih je doživel napad na domovino. Videl odpor pogumnih graničarjev, doživel izdajstvo:

• »Ko sva s prijateljem odpirala zaboje z bombami, so bile notri lepo zložene pomaranče. Vendar sva skrila precej orožja, municije. Puškomitraljez je kmalu romal v rakovsko četo.«

• Med Rakekom in Planino so uporniki kmalu pognali vlak v zrak, likvidirali so izdajalce in do kraja zdražili Italijane. Okupator je že s pomočjo domačih izdajalcev začel zapirati, pošiljati ljudi v internacijo:

• »Nekaterih ljudi nisem videl potem nikoli več...«

• Francu je po terenskem delu junija 1942 tako gorelo pod nogami, da je bila pač edina pot v partizane. Mlad, še vedno naiven, se je med borce podal s hlebcom kruha, tankimi pumparicami in slabimi čevlji. Edinole to je vedel zatrdno, da domovina ne more nikoli propasti. Znašel se je v Sercerjevi brigadi, v kateri je bilo veliko Notranjcev. Postal je desetar, vodnik in sodeloval v bojih na Krva-vih pečeh, Velikih Blokah, Bezovlaku, Robu, Kureščku, Pijavi gorici. Na pomlad 1943 se je docela udomačil in sploh je bilo že boljše. Akcije in uspehi so partizanom dajali moralo:

• »Takrat so bili poštenost, iskrenost, tovarištvo na višku. Nikomur več ni bilo treba reči gospod. Vidite, danes pa si nekateri ponovno, želijo buržujskega ogovarjanja. In to bolj.«

• Grčarevice, propad Italije, neizmerno veselje, oborožitev, vožnja s kamioni in prvi stik z Nemci. Spoznanje, da bitka za svobodo še ne bo konec:

• »Spet smo zlezli s kamionov in se peš umikali. Sploh smo še dolgo pešali do svobode.«

• Franca Kržišnika-Risa so potem postavili za bataljonskega intendanta. Zdaj se je začela skrb, kako borce napolniti želodce. Boj tudi s kotli, mulami. Sercerjeva brigada je bila kmalu v sklopu 14. divizije. Tudi Ris je opravil pot na Štajersko, pot slovenske divizije, ki velja za epopejo slovenskega in jugoslovanskega boja. Risa so potem potegnili v VDV bataljon. Akcij so se lotevali tudi na Notranjskem in takrat je po dolgi odsotnosti obiskal mamo:

• »Bila je z dvema najmlajšima doma. Vsi drugi so po različnih naših enotah vsak po svoje prispevali k izgonu okupatorja. Mene so kmalu poklicali v OZNO za Slovenijo.«

• Franc Kržišnik-Ris je imel to srečo, da je dočkal svobodo in 9. maja vkorakal v Ljubljano. Prvič je bil v tako velikem mestu, saj prej pravzaprav nikoli ni imel toliko denarja, da bi prišel dlje od Logatca. Vse do leta 1963 je opravljal pomembne naloge, takrat se je upokojil:

• »Vedno sem mislil, da bo tako tovariško, pošteno tudi ostalo. Pa so se časi spremenili. Kdo bi si mislil, da bomo dobili nekakšen srednji sloj, ki ne dela, ampak prikrito vlada. Jaz sem slutil, da bo po Maršalovi smrti nekoliko drugače. Toda še vedno zaupam naši usmeritvi. Vendar pa bomo morali dati mladi generaciji možnost, kajti moramo s časom naprej. Zdaj moramo najprej zatirati gospodarski kriminal, podpirati trud, da kolikor boš ustvaril, toliko boš imel. Zatirati rojevanje jare gospode, odločanje ožjega kroga izigravanje samoupravljanja. Kaj vendar moti nekatere delegate občinskih skupščin, da se spotikajo v pravice borcev, saj je vse skupaj naravnano zgolj na naše zdravje.«

• Franc Kržišnik-Ris je dandanes postaven mož, tankih brčic in še vedno trdega, ostrega pogleda. Vendar pa v srcu, svojem notranjskem motorju, že leto in pol gole besede preliva v čustvene domovinske rime. Izbrali smo delček srčnega izraza:

• Planinsko polje ravno, Planinsko polje slavno, petdeset življenj si dalo, da svobodno bi postalo. Po tebi reka Unica se vije, slovenskemu narodu svobodo sije.

• Risa danes zabavajo stare ure, kolovrat, zibelke. Šele pred 6 leti si je izbral dostojen dom. Zadovoljen je s svojim življenjem, čuti in misli pa tudi o življenju drugih. Vedno mu je zgled vojno tovarištvo, poštenost in iskrenost. Vse tisto pač, česar nam zdaj prav zanesljivo nekoliko primanjkuje...

Tekst in foto: Bogomir Šefić